

ΕΚΦΡΑΣΗ ΕΚΘΕΣΗ

Γ' Ενιαίου Λυκείου

ΕΚΦΡΑΣΗ ΕΚΘΕΣΗ Γ΄ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Αφροδίτη Πιπερίδου
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Ατελιέ Εκδόσεων
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ατελιέ Εκδόσεων
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Τέτη Παλαιοθοδώρου

Έκδοση: Αθήνα, Ιούλιος 2023

ISBN: 978-960-468-321-5

© Copyright
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΙΧΑΛΗ ΣΙΔΕΡΗ
Ανδρέα Μεταξά 28 & Θεμιστοκλέους
Εξάρχεια 106 81 Αθήνα
Τηλ.: 210 3301161-2-3 - Fax: 210 3301164
e-mail: info@siderisbooks.gr, www.siderisbooks.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ ΣΤΑ SOCIAL MEDIA

<https://linktr.ee/m.siderisbooks>

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΑΣ

ΠΑΙΔΙΚΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΝ

Εικονογραφημένα Παραμύθια • Κόμικς • Παιδική και Εφηβική Λογοτεχνία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μυθιστόρημα • Ποίηση • Θέατρο • Δοκίμιο

ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ & ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

Εκπαιδευτικά • Σχολικά Βοηθήματα • Ιταλικά Εκπαιδευτικά • Δίγλωσσα Λεξικά • Δίγλωσσοι Διάλογοι

ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ / ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ / ΠΟΙΚΙΛΗΣ ΥΛΗΣ

Εκδίδουμε έργα για παιδιά και ενήλικους με επιμέλεια και σωστή προσέγγιση στη γνώση και στη φιλιαναγνωσία. Προβάλλονται/διαφημίζονται/προωθούνται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Στηρίζουμε το ελληνικό βιβλίο - Διαβάζουμε Έλληνες συγγραφείς

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΠΙΠΕΡΙΔΟΥ

ΕΚΦΡΑΣΗ ΕΚΘΕΣΗ

Γ' Ενιαίου Λυκείου

Παραγωγή λόγου

εκδόσεις
**Μιχαήλ
Σιδερά**

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η Αφροδίτη Πιπερίδου είναι καθηγήτρια φιλόλογος, απόφοιτος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Κατέχει επίσης πιστοποιητικό εξειδικευμένης επιμόρφωσης στη διδακτική μεθοδολογία και σε σύγχρονες καινοτόμες προσεγγίσεις που αφορούν τη μαθητοκεντρική διδασκαλία. Εργάζεται στην ιδιωτική εκπαίδευση από το 2002.

Επικοινωνία: email: afrodite.piperidou@gmail.com

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μελέτη, η κατανόηση και η ερμηνεία κειμένων που αναφέρονται στη σύγχρονη πραγματικότητα, ελληνική και παγκόσμια, είναι από τους κύριους σκοπούς του βιβλίου. Μέσα από την ανάλυση των κειμένων και την ποικιλία των ασκήσεων, οι μαθητές και οι μαθήτριες του λυκείου στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας θα είναι σε θέση να κατανοήσουν τα ειδολογικά χαρακτηριστικά των κειμένων, το ύφος και τις γλωσσικές επιλογές. Επίσης, κατά τη διαδικασία παραγωγής γραπτού ή προφορικού λόγου, σκοπός του βιβλίου είναι να προσφέρει τα κατάλληλα ερεθίσματα για τη σωστή αξιοποίηση των γνώσεων προκειμένου να συντάξουν ή να εκφωνήσουν οι μαθητές ένα ολοκληρωμένο και συνεκτικό κείμενο.

Περιεχόμενα

1.	Περίληψη.....	11
2.	Οργάνωση του λόγου – Παράγραφος.....	13
3.	Κειμενικά είδη	23
4.	Η πειθώ	25
5.	Συλλογισμός	32
6.	Το δοκίμιο	34
7.	Σημεία στίξης.....	39
8.	Μακροπερίοδος λόγος - Μικροπερίοδος λόγος - Σύνδεση - Ύφος - Ρηματικά πρόσωπα - Εγκλίσεις.....	40
9.	Εισαγωγικά στοιχεία νεοελληνικής λογοτεχνίας.....	43
10.	Παιδεία – Εκπαίδευση	53
11.	Εκπαίδευση και ηλεκτρονικοί υπολογιστές.....	66
12.	Τα χαρακτηριστικά του Νεοέλληνα	77
13.	Ανθρώπινα δικαιώματα	83
14.	Νόμοι - Σωφρονιστικό σύστημα - Θανατική ποινή	89
15.	Δημοκρατία.....	111
16.	Τρομοκρατία	123
17.	Ευρωπαϊκή Ένωση	132
18.	Επιστήμη	143
19.	Τεχνικός πολιτισμός	154
20.	Κοινωνικοποίηση - Κοινωνικός κομφορμισμός.....	164
21.	Μαζοποίηση	170
22.	Καταναλωτισμός.....	177
23.	Παράδοση.....	186
24.	Κλωνοποίηση	202
25.	Αθλητικό ιδεώδες.....	212

26. Ολοκληρωτικά καθεστάτα	227
27. Εθνισμός - Εθνικισμός	235
28. Ειρήνη - Πόλεμος.....	246
29. Ανθρωπισμός	258
30. Άνθρωπος και φύση	271
31. Ελευθερία	283
32. Πνευματικός άνθρωπος	295
33. Μειονοτικοί πληθυσμοί	302
34. Τέχνη.....	310
35. Διαδίκτυο	322
36. Παραπληροφόρηση.....	330
37. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	334
38. Εργασία	347
39. Στερεότυπες αντιλήψεις.....	361
40. Ρατσισμός.....	367
41. Εκπαίδευση και αξιολόγηση	376
42. Ελεύθερος χρόνος	387
43. Τροχαία δυστυχήματα.....	395
44. Άτομα με ειδικές ανάγκες	396
45. Αυτοκριτική	397
Απαντήσεις Κριτηρίων Αξιολόγησης.....	399
Βιβλιογραφία	460

1. Περίληψη

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Περίληψη είναι η περιγραφή του περιεχομένου ενός κειμένου, σε συνεχή λόγο, με τρόπο συνοπτικό και περιεκτικό, αφού εντοπίσουμε και συνδέσουμε κατάλληλα τα σημαντικότερα σημεία του. Η περίληψη είναι ένα νέο κείμενο που υποκαθιστά το αρχικό, μια προσωπική δημιουργία.

ΣΤΑΔΙΑ

- Διαβάζουμε ολόκληρο το κείμενο.
- Επισημαίνουμε το θεματικό κέντρο του κειμένου. Το αναζητούμε: στον τίτλο, στον πρόλογο, στον επίλογο, σε ολόκληρο το κείμενο.
- Κρατάμε σημειώσεις κατά παράγραφο: θεματική πρόταση και λεπτομέρειες.
- Ανάγουμε τις σημειώσεις σε διάγραμμα του κειμένου.
- Αναπτύσσουμε το διάγραμμα σε συνεχή λόγο.

ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

- Ξεκινάμε με τη φράση: «Ο συγγραφέας/αρθρογράφος του κειμένου αναφέρεται/ται, παρουσιάζει, προβάλλει, προβληματίζεται, τονίζει, επισημαίνει» κ.λπ.
- Ακολουθεί το θεματικό κέντρο του κειμένου (ολοκληρώνει την προηγούμενη περίοδο).
- Με τη χρήση μιας διαρθρωτικής λέξης ή φράσης, π.χ., «αρχικά», συνδέουμε την πρώτη περίοδο με τη δεύτερη, η οποία αποτελεί την περιληπτική διατύπωση της πρώτης παραγράφου.
- Ακολουθούμε την ίδια διαδικασία με βάση τις σημειώσεις που κρατήσαμε ή τον πλαγιότιτλο της κάθε παραγράφου.
- Αναπαράγουμε το αρχικό κείμενο δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στο νόημα.
- Ο λόγος πρέπει να είναι συνεχής, να διασφαλίζεται η αλληλουχία και η συνοχή των νοημάτων του κειμένου. Για τη συνοχή της περίληψης χρησιμοποιούμε διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις, για παράδειγμα, «επίσης, τονίζει, παράλληλα επισημαίνει, προσθέτει ακόμα, αντίθετα προβάλλει, συμπεραίνει» κ.λπ.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΕΧΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αποφεύγουμε την υπερβολική αφαίρεση ή τη γενίκευση, τη μίμηση του ύφους του συγγραφέα, το να σχολιάζουμε τις ιδέες και τα επιχειρήματα του συγγραφέα, επιδοκιμαστικά ή αποδοκιμαστικά σχόλια και την ταυτολογία, τη χρήση δηλαδή λέξεων και φράσεων του κειμένου. Όταν τις χρησιμοποιούμε, τις βάζουμε σε εισαγωγικά.

Επιδιώκουμε να προσδώσουμε το δικό μας ύφος, την αλληλουχία των νοημάτων, τη συνοχή του κειμένου και την τριτοπρόσωπη αφήγηση για να είμαστε αντικειμενικοί.

Ρήματα που χρησιμοποιεί ο συντάκτης:

- διατυπώνει τη γνώμη, προτείνει, δηλώνει, εισηγείται, ανακοινώνει
- αναφέρει, μνημονεύει, παραθέτει αυτολεξεί
- σχολιάζει, ερμηνεύει, συζητά
- παρατηρεί, διαπιστώνει
- ορίζει με ακρίβεια, προσδιορίζει, καθορίζει
- αποσαφηνίζει, διευκρινίζει, επεξηγεί
- εξηγεί, αιτιολογεί
- ονομάζει, αποκαλεί, χαρακτηρίζει
- συγκρίνει, αντιπαραθέτει, αντιπαραβάλλει
- επιχειρηματολογεί (υπέρ ή κατά), υπερασπίζεται, υποστηρίζει
- συμφωνεί με, ταυτίζεται με, δικαιολογεί, ανασκευάζει, απορρίπτει
- αντικρούει, αντιτείνει, αντιπροτείνει
- τεκμηριώνει, στηρίζει (την άποψή του)
- αποδεικνύει, δείχνει
- κρίνει, αξιολογεί, αποτιμά
- διαβεβαιώνει, βεβαιώνει, ισχυρίζεται, αποφαινεται, υποστηρίζει, επιμένει (ότι), προβλέπει
- λέει, σημειώνει, τονίζει, επισημαίνει, υπογραμμίζει
- πραγματεύεται, εξετάζει, συζητά, ασχολείται (με), αναφέρεται (σε)
- αναλύει, αναπτύσσει, ορίζει
- διαιρεί, ταξινομεί
- περιγράφει
- απαριθμεί, συμπληρώνει, προσθέτει
- αφηγείται, διηγείται
- αναρωτιέται, απορεί
- υποδεικνύει, προτείνει, αντιπροτείνει, συμβουλεύει, συστήνει
- απολογείται
- εύχεται
- εξεγείρεται, αγανακτεί, εκφράζει την έκπληξή του
- επεξηγεί, συγκεκριμενοποιεί (για άλλο κείμενο)

(www.komvos.edu.gr>perilipsi)

2. Οργάνωση του λόγου – Παράγραφος

ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Θεματική περίοδος - Λεπτομέρειες - Πρόταση κατακλείδα

- ▶ **Θεματική περίοδος:** Περιέχει την κύρια ιδέα της παραγράφου και τη θέση του συγγραφέα. Βρίσκεται στην αρχή της παραγράφου (σπανιότερα στη μέση ή στο τέλος).
- ▶ **Λεπτομέρειες:** Είναι τα επιχειρήματα με τα οποία αναπτύσσεται (τεκμηριώνεται) η κύρια ιδέα της παραγράφου.
- ▶ **Πρόταση κατακλείδα:** Συνοψίζει το περιεχόμενο των λεπτομερειών, είναι το λογικό συμπέρασμα της συλλογιστικής των λεπτομερειών.

ΤΡΟΠΟΙ - ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ

Με παραδείγματα

- ▶ **Θεματική περίοδος:** Περιέχεται μια γενική διαπίστωση, κρίση ή έννοια, που πρέπει να διασαφηνιστεί με παραδείγματα.
- ▶ **Λεπτομέρειες:** Αναφέρονται παραδείγματα πραγματικών περιστατικών από την ιστορία, τη λογοτεχνία, την καθημερινή ζωή, τις εμπειρίες μας ή επινοημένα παραδείγματα. Τα παραδείγματα πρέπει να υποστηρίζουν τη θέση της θεματικής πρότασης.
- ▶ **Πρόταση κατακλείδα:** Διατυπώνεται ένα γενικό συμπέρασμα. Η χρήση της είναι συνήθως προαιρετική.

Παράδειγμα

Ο τόπος της φωνής του εκφωνητή ή του παρουσιαστή μπορεί να κάνει το ίδιο γεγονός να φαίνεται διαφορετικό. Για παράδειγμα, όταν η φωνή του είναι έντονη, γεμάτη ενθουσιασμό και χαρά, έστω και αν μεγαλοποιεί ένα δευτερεύουσας σημασίας γεγονός, επηρεάζει τους ακροατές και τους μεταδίδει ανάλογα αισθήματα. Αντιθέτως, όταν ένα κοσμοϊστορικό γεγονός παρουσιάζεται με ανέκφραστο τόνο και ύφος, με χαμηλούς τόνους, διαπιστώνεται ότι και η πλειονότητα των ακροατών θα υποβαθμίσει τη σημασία του. Η χροιά της φωνής του εκφωνητή, λοιπόν, λειτουργώντας ως σχόλιο στη μετάδοση της πληροφορίας, συμβάλλει στην ανάλογη από το κοινό αποτίμηση του γεγονότος.

Με σύγκριση και αντίθεση

- ▶ **Θεματική πρόταση:** Αναφέρονται τα συγκρινόμενα μέρη και το είδος της σχέσης τους (ομοιότητες - διαφορές).
- ▶ **Λεπτομέρειες:** Αναλύονται οι ομοιότητες ή οι διαφορές συγκεντρωτικά ή σημείο προς σημείο.
- ▶ **Πρόταση κατακλείδα:** Συμπυκνώνονται τα κυριότερα σημεία της παραγράφου.

Παράδειγμα

Το θέατρο και ο κινηματογράφος, αν και εντάσσονται στις τέχνες του χρόνου, ή αλλιώς τις δυναμικές ή κινητικές, εντούτοις παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές. Η θεατρική τέχνη χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της ζωντάνιας, της αμεσότητας που την καθιστά μοναδική και ανεπανάληπτη. Αντίθετα, η έβδομη τέχνη –όπως έχει αποκληθεί ο κινηματογράφος– είναι περισσότερο τυποποιημένη και βιομηχανοποιημένη, αφού προβάλλονται εικόνες που έχουν καταγραφεί με τη βοήθεια μιας μηχανής. Από την άλλη πλευρά, το θέατρο στηρίζεται πολύ στον λόγο και απευθύνεται συνήθως σε ένα ειδικό κοινό –το θεατρόφιλο–, ενώ η κινηματογραφική τέχνη είναι περισσότερο μαζική και λαϊκή, αφού την παρακολουθούν άτομα από όλα τα ηλικιακά, κοινωνικά και μορφωτικά στρώματα. Κατά τα άλλα, θέατρο και κινηματογράφος λειτουργούν με τους ίδιους συντελεστές –σκηνοθέτη, ηθοποιό, συγγραφέα– αλλά και τη βοήθεια της τεχνολογίας. Συμπερασματικά, η υποκριτική τέχνη υπηρετείται από το θέατρο και τον κινηματογράφο με διαφορετικούς τρόπους και μέσα.

Με ορισμό

Ορισμός είναι η έκθεση των κύριων γνωρισμάτων μιας έννοιας.

Προσέχω: την οριστέα έννοια: π.χ. *ευτυχία*, το γένος της έννοιας: π.χ. *ικανοποίηση*, την ειδοποιό διαφορά: π.χ. *ψυχική*.

Π.χ.: Ευτυχία είναι η ψυχική ικανοποίηση του ατόμου, που προέρχεται από τη σωματική ευεξία, την αίσθηση της εσωτερικής πληρότητας και την επιτυχία των στόχων που έθεσε στη ζωή του.

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΟΡΙΣΜΩΝ

- ▶ **Αναλυτικός:** Περιγράφει την ουσία της έννοιας και εκθέτει τα γνωρίσματα που περιέχονται σε αυτή. Π.χ.: Αναλφαβητισμός είναι η αδυναμία του ατόμου να γράφει, να διαβάζει και να κατανοεί ένα απλό κείμενο.
- ▶ **Σύντομος:** Εκτείνεται σε λίγες γραμμές.
- ▶ **Εκτεταμένος:** Εκτείνεται σε μία παράγραφο ή σε ολόκληρο κείμενο (συνήθως με την παραγωγική μέθοδο).